

УДК 811.161.3

UDC 811.161.3

ПРЭДЫКАТЫЎНЫЯ КАТЭГОРЫІ Ў КАНСТРУКЦЫЯХ З ЭЛІПСІСАМ ДЗЕЯСЛОВА

PREDICATIVE CATEGORIES IN CONSTRUCTIONS WITH VERB ELLIPSIS

Н. У. Чайка,

доктар філалагічных навук, прафесар
кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі
Беларускага дзяржаўнага педагагічнага
ўніверсітэта імя Максіма Танка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8766-4522>

N. Chaika,

Doctor of Philology, Professor
of the linguistics and linguodidactics
department BSPU of Belarusian State
Pedagogical University named after M. Tank
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8766-4522>

Паступіў у рэдакцыю 19.06.2024.

Received on 19.06.2024.

Артыкул прысвечаны аналізу сродкаў і спосабаў выражэння прэдыкатывых катэгорый у канструкцыях з эліпсісам дзеяслова. Выяўлены і ўпарадкаваны маркеры значэнняў прэдыкатывых катэгорый – дэтэрмінаваныя члены сказа, сінтаксічны паралелізм, суб'ектныя або прэдыкатывыя кампаненты ў структуры звышфразавога адзіства. Сістэматызаваны ўскосныя сродкі рэпрэзентацыі катэгорый тэмпаральнасці, персанальнасці і мадальнасці – логіка-семантычныя і семантыка-сінтаксічныя адносіны або сінтаксічнае абмежаванне: выражэнне значэнняў тэмпаральнасці з дапамогай вылучальна-абмежавальных і ўзмацняльных часціц, імпліцытна ці на аснове лагічнай аперацыі ўключэння, таксама з дапамогай звароткаў, інтанацыі або злучнікаў. *Ключавыя словы:* прэдыкатывыя катэгорыі, эліпсіс, маркеры значэнняў прэдыкатывых катэгорый, дэтэрмінаваныя члены сказа, сінтаксічны паралелізм, логіка-семантычныя і семантыка-сінтаксічныя адносіны, імплікацыя.

The article is devoted to the analysis of means and ways of expressing predicative categories in constructions with verb ellipsis. Markers of predicative meanings – are identified and ordered, such as deterministic clauses, syntactic parallelism, subject or predicative components in the structure of a supraphrasal unity. Indirect means of representing the categories of temporality, personality and modality are also systematized, namely logical-semantic and semantic-syntactic relations or syntactic limitation: expression of temporal meanings – with the help of distinguishing-limiting and amplifying particles, implicitly or on the basis of the logical operation of inclusion, also with the help of inflections, intonation or conjunctions.

Keywords: predicative categories, ellipsis, markers of predicative meanings, determinate clauses, syntactic parallelism, logical-semantic and semantic-syntactic relations, implication.

Развіццё сінтаксічных сістэм моў свету спрыяе функцыянаванню адзінак дынамічнага сінтаксісу – сказаў з пропускам дзеяслова, далучальных канструкцый, канструкцый з імплікацыяй, рэдукцыяй і вытворных. Такія структурна-сінтаксічныя мадыфікацыі дазваляюць актуалізаваць неабходную інфармацыю і рабіць акцэнт на самым важным у паведамленні. Механізмы рэгулявання моўнай сістэмы ўвесь час удасканальваюцца, што абумоўлена максімальнай карэляцыяй паміж развіццём мыслення і матэрыяльнымі сродкамі яго выражэння.

Рэпрэзентацыя прэдыкатывых значэнняў у канструкцыях рознага тыпу вывучалася на працягу ўсёй гісторыі мовазнаўства прадстаўнікамі розных сінтаксічных напрамкаў (J. Panevova, M. Wiśniewski, S. Karolak, J. Harma, J. Herold, M. J. McShane, M. K Тутаришева [1–7]). Інтэрпрэтацыя аналізуемай з'явы залежала ад тэарэтычнай базы і метадалагічных прынцыпаў канкрэтнай сінтаксічнай школы.

Прыхільнікі семантычнай сінтаксічнай школы (O. B. Тиханова, M. Э. Усманова, A. Abeillé, V. Gribanova, H. M. Lehman, K. Kearns [8–13]) кваліфікавалі спосаб рэпрэзентацыі прэдыкатывых катэгорый як імпліцытны на той падставе, што ў аналізуемых канструкцыях адсутнічае носьбіт значэнняў тэмпаральнасці, мадальнасці і персанальнасці – дзеяслоў. Варыятыўны характар адрозненняў паміж эліптычнымі і поўнымі ма-

дэлямі дае падставы, на думку даследчыкаў, характарызаваць прэдыкатывыя катэгорыі, якая мае структурную абумоўленасць. Іншае меркаванне можна назіраць у працах прадстаўнікоў функцыянальнага сінтаксісу школы (J. Herold, E. H. Ширяев, H. B. Огнева, A. Ю. Маслова, И. М. Каргина [14–17]). Кваліфікацыя і класіфікацыя аб'екта сінтаксісу праводзілася вучонымі на аснове функцыянальнай тоеснасці кампанентаў канструкцыі.

Стракатасць і супярэчлівасць канцэпцый сведчыць пра неабходнасць глыбокага, дэталёвага аналізу названай з'явы. Актуальнасць падобнага даследавання абумоўлена адсутнасцю ў беларускім мовазнаўстве апісання функцыянальнага дыяпазону рэпрэзентацыі катэгорый тэмпаральнасці, персанальнасці і мадальнасці ў канструкцыях з эліпсісам дзеяслова.

Мэта даследавання – выявіць спосабы і сродкі маркіроўкі прэдыкатывых катэгорый у канструкцыях з эліпсісам дзеяслова.

Пропуск дзеяслова ў эліптычных сказах абмяжоўвае рэпрэзентатыўны дыяпазон значэнняў тэмпаральнасці, персанальнасці і мадальнасці ў азначаных канструкцыях.

Для аналізу названай з'явы выкарыстана метадалогія, якая валодае неабходным патэнцыялам для ідэнтыфікацыі і сістэматызацыі сродкаў рэпрэзентацыі катэгорый тэмпаральнасці, мадальнасці і персанальнасці ў канструкцыях

з эліпсісам дзеяслова. Пры класіфікацыі спосабаў выражэння прэдыкатыўных катэгорый за аснову браліся такія параметры, як прыналежнасць кампанента да пэўнага моўнага ўзроўню, спосаб рэпрэзентацыі прэдыкатыўнай семантыкі і сродак. Эксплікацыя прэдыкатыўнай семантыкі ажыццяўляецца на ўнутрысінтаксічным узроўні або ў структуры складанага сінтаксічнага цэлага.

Важным паказчыкам, які вызначае ступень выяўленасці прэдыкатыўных катэгорый у эліптычных канструкцыях, з'яўляюцца сродкі іх эксплікацыі, якія ўключаюць сінтаксічныя адзінкі. Іх выбар залежыць ад розных фактараў, найболей распаўсюджанымі з якіх з'яўляюцца структурныя.

Маркерамі значэння тэмпаральнасці канструкцый з эліпсісам дзеяслова выступаюць дэтэрмінаваныя члены сказа, якія маркіруюць тэмпаральны план выключна значэннем цяперашняга часу: *У вачах дзяўчыны – радасць і шчасце* (Я. Брыль); *За дарогай – маленькая хатка* (І. Мележ); *А ў вачах – смугою – сіняе Палессе*, // *А на губах – тугою – далёкай мяты пах* (Г. Бурайкін); *Кольшаў стаіць ззаду вежы, трымаючы ў руцэ аўтамат. Каля яго некалькі аўтаматчыкаў* (І. Мележ); *Было неба то сіняе, то ружовае*, // *А пад ім малая хатка рыбака*. // *І было, як неба, возера шырокае*, // *Шумела там заўсёды асака* (М. Танк). Будучы і прошлы час маркіруюцца выключна з дапамогай дзеяслова быць у неабходнай тэмпаральнай мадыфікацыі: *У весцы была школа / У весцы – школа / У весцы будзе школа*.

Да ўскоснага спосабу перадачы прэдыкатыўных значэнняў можна аднесці сінтаксічныя адасабленні (адасобленую акалічнасць у прыватнасці). Маркіроўка трывання прэдыката прадвызначае ўказанне на паслядоўнасць або адначасовасць падзей, што ў сваю чаргу, уплывае на іх лінейнае структураванне: *Па вуліцы ўзад і ўперад фурманкі, гракочучы коламі па каменях* (У. Шахавец); *Ціеун, спыніўшыся ля парога, – да гаспадара* (А. Якімовіч); *Ліда, усё гэтак жа сама сабе ўсміхаючыся, шклянкі і цукар – на стол...* (А. Жук); *Ад цямна да цямна я – «Лявоніху», крукам сагнуўшыся* (М. Гарэцкі); *Белазёраў, жмурачы вочы, тонкім голасам да Ваціка* (С. Баранавых). Дзеепрыметнікі і дзеепрыслоўі ўказваюць на дадатковае дзеянне, ускосна актуалізуючы такім спосабам значэнне тэмпаральнасці эліпсаванага дзеяслова: *Па Нёмане – перасякаючы межы* («Настаўніцкая газета»); *За ракой – невялічкая вёска, прыгожа атуляючы пакручаны бераг* (Янка Брыль); *На ўзлессі, снегам абцярушаныя, марозам умарожаныя, – Халімонавы ды Якушавы сані* (С. Баранавых); *Васька, шоргаючы нагавіцамі па асфальце, – у бок клуба* (А. Жук); *Дзед, накульгваючы, – да лаўкі* (А. Якімовіч); *Загацкі, гуляючы, у бок пошты* (А. Жук); *Крыламі махаючы паволі, над зямлёю белай – коршуны* (А. Вялюгін).

Адасобленыя акалічнасці, што ўказваюць на спосаб дзеяння, прычыну, умову, уступку, у якасці

маркера тэмпаральнасці як правіла не выступаюць. Гэта тлумачыцца тым, што сінтаксічная сувязь паміж апушчаным прэдыкатыўным кампанентам і маркерам паясняльна-ўдакладняльная, якая адносіцца да акалічнасці і не залежыць ад дзеяслова: *Там, за сямом, – новая школа* (І. Мележ); *У дварах, каля хат, – маладыя яблынькі* (І. Шахавец); *У куце, на саломе, – цяля з засохлым кончыкам пупавіны* (А. Карпюк).

Адасобленыя азначэнні, звязаныя з дзеясловам паўпрэдыкатыўнай сінтаксічнай сувяззю, таксама не маюць здольнасць маркіраваць значэнні тэмпаральнасці па прычыне прыярытэту атрыбутыўных уласцівасцей кампанентаў: *Уражаныя навіною, калгаснікі – моўчкі па хатах* (А. Петрашкевіч); *Паспрабуй, акальцаваны, // Не па кругу – папярок* (Я. Янішчыц); *Мае ласкава-сумныя радкі, // Народжаныя сумнымі начамі, – у шчытак // Спешна, ад рукі. // Сустрэнуцца не хутка з чытачамі* (М. Шабовіч); *Перад фасадам дома – гародчык, абнесены частаколам* (В. Хомчанка); *За вёскай – высозныя таполі, адмытыя, адшараваныя вясной да светла-салатавай сарамлівасці* (Я. Брыль).

Маркіроўка прэдыкатыўных значэнняў ажыццяўляецца кантэкстуальнымі сродкамі на ўзроўні складанага сказа: *За лесам – прыгожая рака, за ракой – пожні* (Б. Сачанка); *На гэтым месцы будзе новая веска, у весцы – школа і чытальня* («Настаўніцкая газета») або складанага сінтаксічнага цэлага: *Кузьма прыбязе ў свіран. Знайшоў тапор і пілу... Патрэбна былі яшчэ жэрды для хлева* (А. Дударай). Канстантны характар семантыкі канструкцыі з эліпсісам дзеяслова прадугледжвае пераменны характар значэння тэмпаральнасці, якое павінна быць удакладнена на ўзроўні кантэксту: *Яшчэ зусім нядаўна ўсе жылі ў старых, невялікіх хатках. А цяпер – то адзін, то другі* (А. Якімовіч); *У ВНУ таксама свае паказчыкі есць! Чым вышэйшы агульны бал, тым лепш* (М. Шымук).

Маркерам значэння тэмпаральнасці часта выступае экспліцытна выражаны прэдыкат у структуры звышфразавога адзінства: *Яна, Нюта, сваёй вясны так і не дачакалася. Адрозненне восень* (Г. Багданава); *Не верыў, што ў каханні ёсць мяжа. // За ёю – здрада, як дрыгва-смактуха* (А. Грачанікаў); *Цяпер жа, кажуць, пустых кабінетаў многа. Самы момант якую-небудзь свабодную пасаду...* (А. Макаёнак); *У хаце – холадно, цесно. – Што дамавіна, то дамавіна... Ну, але ў гэты год – трохі, трохі – у другі...* (І. Мележ); *Яно, можа, і к лепшаму. Яе дарожка адна, а ваша – другая. Ёй – поле, шыр, раздолле, ураджай, а вам – справа іншая* (А. Макаёнак); *Ну, а зойдзеш у лес – усё роўна, што ў склеп. // Хор птушыны спыніў існаванне. // Ці наш брат – гражданін аглух і аслеп? // Хто наступны? Чыё паміранне?* (Г. Каржанеўская).

Маркерамі значэння мадальнасці часам выступаюць звароткі, устаўныя і парцэляваныя канструкцыі, якія спосабам дыферэнцыяцыі гра-

матычных форм указваюць на значэнне загаднага ладу: «Дзеці, дадому!!!» – *зукала маці малых* (Кузьма Чорны); *Я, мабыць, не да цябе* (І. Мележ).

Важную ролю ў дыферэнцыяцыі структурных тыпаў канструкцый і маркіроўцы мадальнасці адыгрывае сінтаксічны сінкрэтызм, які ўключае кампаненты ў «нулявой» пазіцыі і інтрадуктыўную сінтаксічную сувязь: *З аколаў – нікуды* (В. Быкаў); *Дзяўчаты (пашанцавала важатым – толькі адна з косамі, не трэба заплятаць) – паперадзе* (Г. Багданова); *І раптам... (Вось табе і на...)* Аксана (А. Бачыла); *Мужчыны вас любіць павінны. // Вам штосьці часта не вязе. // Вось і ў яе таго каханя... // (З чаго б п'ялася за мяне?)* (Я. Янішчыц); *Хоць стаміўся я ад доўгай бяссонніцы, // Чамадан – пад ложка (пасля будзем спаць), // І хутчэй – з Масквою знаёміцца* (Я. Букаў). Падобныя фактары маркіроўкі прэдыкатыўнай семантыкі канструкцый з эліпсісам дзеяслова кваліфікуюцца намі як структурныя па прычыне адсутнасці элементаў у семантычнай мадэлі.

Маркерамі значэнняў тэмпаральнасці выступаюць асобныя часціцы і лексемы з часавым значэннем. Асноўным параметрам сістэматызацыі ў падобных выпадках выступае сэнсавая спалучальнасць мадальнай часціцы *бывала*, вылучальна-абмежавальнай толькі, узмацняльнай *ды*: *Мы ўсе разам – ды на рыбалку* (М. Матукоўскі). Лексема з часавым значэннем у канструкцыях з пропускам прэдыката абмяжоўвае магчымыя значэнні тэмпаральнасці ў сказе: *Заўтра – вучоба ва ўніверсітэце, новыя сябры, а сёння ты яшчэ ў бацькавай хаце* («Настаўніцкая газета»).

Паколькі ў працэсе рэпрэзентацыі значэння тэмпаральнасці задзейнічаны сэнсавыя і структурныя механізмы адначасова, то фактар маркіроўкі кваліфікуецца як структурна-сэнсавы.

Катэгорыя персанальнасці ў эліптычных канструкцыях маркіруецца з дапамогай пераважна лексічных сродкаў, у большасці выпадкаў асабовых займеннікаў: *Я табе падручнікі, парты* (А. Дзялензік) або ўласных і агульных назоваў: *Заместа шчырасці – адплата* (Р. Баравікова). Рэпрэзентацыя названых катэгорый ажыццяўляецца на аснове структурна-сэнсавага ўзаемадзеяння.

У якасці маркераў прэдыкатыўнай семантыкі ўжываюцца марфалагічныя сродкі. Форматваральныя часціцы ўказваюць значэнне другой асобы: – *Давай у хату, хутка!* (І. Мележ), а таксама ўтвараюць форму загаднага ладу: *Давайце па-добраму, па-суседску!* (М. Матукоўскі). Мадальнае значэнне неабходнасці перадаецца з дапамогай безасабова-прэдыкатыўных прыслоўяў: *Яна (Параска) пазяхнула, потым выпрасталася, нязгодна крутнула галавой: – Не, спаць няма калі! Трэба – за сшыткі!* (І. Мележ). Прыналежнасць сродкаў рэпрэзентацыі да марфалагічнага ўзроўню дае падставы кваліфікаваць механізм маркіроўкі адпаведных значэнняў як

фармальна-граматычны. Пры гэтым іншыя значэнні аб'ектыўнай мадальнасці выключваюцца: *Дзянішчык! – хутка адыходзячы ад яго вёскі, сказаў капітан. – Паўзком у хмызняк і ўсіх – назад! Усіх назад, у ланцуг!* (В. Быкаў); – *Гутман, ракету!* (В. Быкаў).

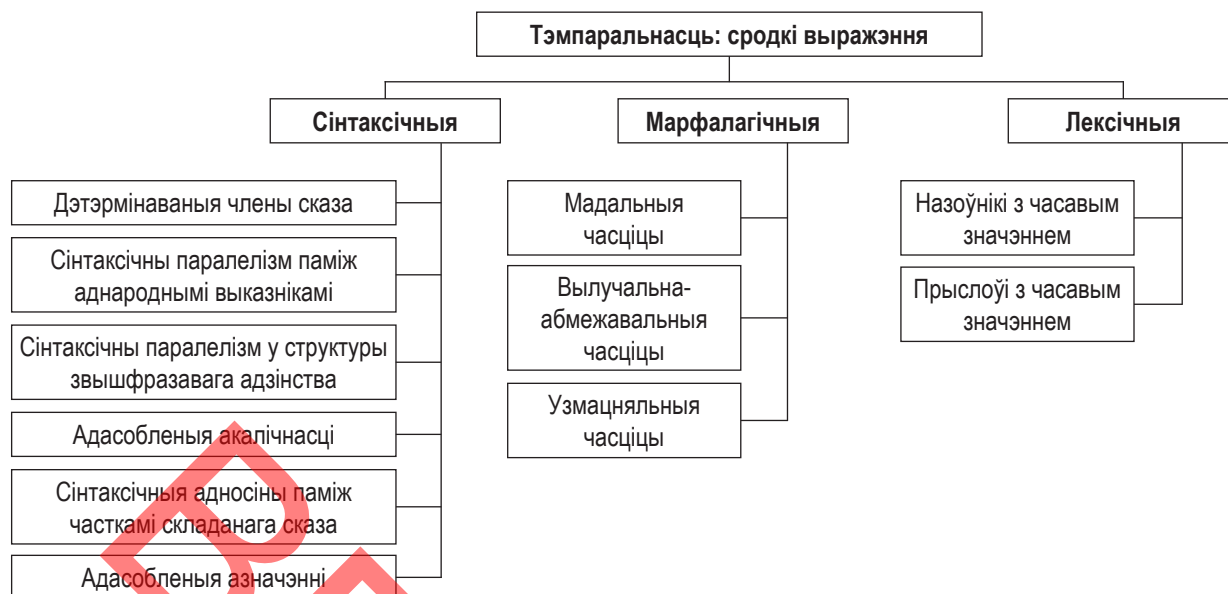
Маркіроўка прэдыкатыўнай семантыкі (у прыватнасці персанальнасці) ажыццяўляецца таксама спосабам імплікацыі. Пераемнасць кампанентаў суб'ектна-аб'ектнага тыпу ў структуры складанага сказа або складанага сінтаксічнага цэлага канкрэтызуюць асобу, на якую ўказвае апушчаны дзеяслоў: *Перадай Сцяпану, каб пяць мяхоў бульбы. Тры – у школу. Два – у сталоўку* (А. Макаёнак). Логіка-семантычныя адносіны паміж кампанентамі складанага сінтаксічнага цэлага дазваляюць маркіраваць любое значэнне прэдыкатыўнай семантыкі.

Яшчэ адным спосабам рэпрэзентацыі прэдыкатыўнай семантыкі выступаюць адносіны ўключэння: – *Вайна вайной, а жыццё, як ты гаворыш, у кожнага сваё. – І раптам да нас: – Ну, давайце на сход* (У. Паўлаў) або сінтаксічныя сінанімічныя пераўтварэнні ў сказах тыпу: *Я стамілася. У вёску б на дзянёк. У прыкладах назіраецца супадзенне творцы дзеяння і моўцы, на што ўказвае рэферэнтная аднесенасць кампанентаў.*

Пашыраным спосабам маркіроўкі прэдыкатыўнай семантыкі ў канструкцыях з эліпсісам дзеяслова выступае сінтаксічны паралелізм. Сінтаксічная і граматычная аднапланавасць паміж аднароднымі членамі сказа і часткамі складанага сказа маркіруе значэнне тэмпаральнасці па аналогіі з экспліцытна выражанымі кампанентамі: *Вечар. Сонца на заходзе. Гоніць Федзя статак свой. Прыганяе да аборы і адразу – да сяброў* (П. Броўка); *Знікла ўсё ранейшае, толькі – успаміны* (П. Броўка).

Персанальнасць у канструкцыях з эліпсісам дзеяслова маркіруецца і на аснове розных сінтаксічных адносін – адначасовасці: *У небе – сонца, пад гарой – крынічка* (А. Грачанікаў); *Пах сена з-пад паветкі – // Сляды наўкол і скрозь* (М. Стральцоў); *На зары – толькі дрэў трапятанне, на зары – толькі водбліск зор* (Т. Бондар); *Там – самалёты ў вышыні, // Тут – танкі моцнае брані* (А. Пысін), паслядоўнасці: *Рукавы – аж па локці, // Сякеры – з-пад паветкі* (С. Законнікаў); *Абмінуў маё сяло навальнічны гром. // Мiane ў поле павяло, // Я ўжо – за сялом* (А. Бялевіч), неадпаведнасці: *Няма цябе – няхай тды і пекла* (М. Трухан); *Надарыцца часіна – суровы самасуд* (З. Дудзюк), прычынна-выніковыя: *Патэнт возьмем – цацкі з паветра* (М. Матукоўскі); *Абы святы – ён на ігрышчах* (М. Гарэцкі).

Важнасць дадзенага паказчыка заключаецца ў значных магчымасцях паратаксічнай і гіпатаксічнай сінтаксічнай сувязі: яны могуць маркіраваць не толькі семантыку сінтаксічнай адзінкі, а і значэнні тэмпаральнасці.

Рысунк 1 – Рэпрэзентацыя катэгорыі тэмпаральнасці

Дэтэрмінаваныя члены сказа ў канструкцыях з пропускам дзеяслова таксама адыгрываюць важную ролю ў фарміраванні прэдыкатыўнай семантыкі. Адносячыся да ўсёй граматычнай асновы канструкцыі, кампаненты выконваюць камбінаторную функцыю – атрыбутыўна-прэдыкатыўную: *Зноў зьяе сонца ў небе снім, // А ў сэрцы – радасць і вясна* (В. Шымук); *Іду. З нябёс глядзіцца месяц. // У прасторы ноч і ціхі сон* (З. Астапенка); *На сценах – дарагія дываны, дарагі абажур, дарагая мэбля* (Г. Марчук), займенніка: *На ім – чорная шапка з капюшонам, на нагах – чорныя бітвыя валёнкі, на руках – сінія рукавічкі* (А. Жук), прыслоўямі: *Насустрач – даліна, мурожная траўка. // За лугам – магілёнкі, Хмызняк і багна* (З. Бядуля).

Даследаванне паказала, што дыяпазон маркераў прэдыкатыўнай семантыкі ў канструкцыях з эліпсісам дзеяслова надзвычай шырокі. Ён уключае моўныя сродкі розных узроўняў (рысунк 1).

Класіфікацыя маркераў рэпрэзентацыі прэдыкатыўных катэгорый заснавана на наступных параметрах: узровень моўнай арганізацыі, спосаб рэпрэзентацыі прэдыкатыўнага значэння, сродак (від кампенсаторнага кампанента) і сінтаксічныя сувязі і адносіны, на аснове якіх ажыццяўляецца маркіроўка аналізуемых значэнняў.

ЛІТАРАТУРА

1. *Panevova, J.* Ellipses and zero elements in the structure of the sentence / J. Panevova // Типология. Грамматика. Семантика : [сб. ст.] / Рос. акад. наук ; Ин-т лингвист. исслед. ; ред. Н. А. Козинцева. – СПб., 1998. – С. 67–76.
2. *Wiśniewski, M.* Przegląd równoważników zdania znamiennych dla współczesnej polszczyzny / M. Wiśniewski // Acta Univ. Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-społecz. Filologia Polska. – Toruń, 1995. – Т. 46. – С. 115–150.
3. *Karolak, S.* O założeniach składniowo-semantycznego opisu języków naturalnych / S. Karolak // Studia z Filologii Pol. i Słowiańskiej / Pol. Acad. Nauk, Inst. Sławistyki. – 2004. – Т. 39. – С. 219–228.

Рэпрэзентацыя значэнняў тэмпаральнасці, мадальнасці і персанальнасці ажыццяўляецца на аснове функцыянальна тоесных кампанентаў – дэтэрмінаваных членаў сказа, на аснове сінтаксічнага паралелізму, спосабам указання на значэнне персанальнасці з дапамогай асабовых займеннікаў, уласных або агульных назоўнікаў ці суб'ектных або прэдыкатыўных кампанентаў у структуры звышфразавага адзінства.

У ходзе даследавання выяўлены таксама выпадкі рэпрэзентацыі прэдыкатыўных катэгорый ускосным спосабам – на аснове розных логіка-семантычных ці семантика-сінтаксічных адносін або сінтаксічнага абмежавання: вылучальна-абмежавальныя і ўзмацняльныя часціцы, імплікацыя; на аснове лагічнай аперацыі: адносны ўключэння, звароткі, злучнікі і інтанацыя. Прэдыкатыўныя значэнні маркіруюцца сінтаксічнымі сродкамі: дэтэрмінаванымі акалічнасцямі, сінтаксічным паралелізмам паміж аднароднымі выказнікамі, сінтаксічным паралелізмам у структуры звышфразавага адзінства, выказнікамі, адасобенымі акалічнасцямі, сінтаксічным паралелізмам у структуры складанага сказа; лексічнымі сродкамі: назоўнікамі і прыслоўямі з часавым значэннем; марфалагічнымі сродкамі: мадальнымі, вылучальна-абмежавальнымі і ўзмацняльнымі часціцамі.

REFERENCES

1. *Panevova, J.* Ellipses and zero elements in the structure of the sentence / J. Panevova // Tipologiya. Grammatika. Semantika : [cb. st.] / Ros. akad. nauk ; In-t lingvist. issled. ; red. N. A. Kozinceva. – SPb., 1998. – S. 67–76.
2. *Wiśniewski, M.* Przegląd równoważników zdania znamiennych dla współczesnej polszczyzny / M. Wiśniewski // Acta Univ. Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-społecz. Filologia Polska. – Toruń, 1995. – T. 46. – S. 115–150.
3. *Karolak, S.* O założeniach składniowo-semantycznego opisu języków naturalnych / S. Karolak // Studia z Filologii Pol. i Słowiańskiej / Pol. Acad. Nauk, Inst. Sławistyki. – 2004. – T. 39. – S. 219–228.

4. *Harma, J.* Sur l'omission du verbe et sa recuperabilité en français / J. Harma // Actes du 9e Congrès des romanistes scandinaves, Helsinki, 13–17 aout 1984. – Helsinki, 1986. – P. 135–146.
5. *Herold, J.* Die unvollständigen Sätze im System der russischen Sprache der Gegenwart : Dissertation / J. Herold. – Greifswald, 1985. – 178 Bl.
6. *McShane, M. J.* Verbal ellipsis in Russian, Polish and Czech / M. J. McShane // The Slavic a. East Europ. J. – 2000. – Vol. 4, № 2. – P. 195–233.
7. *Тутаришева, М. К.* Сущность, роль и функции эллипсиса в языке (на материале разноструктурных языков) / М. К. Тутаришева, М. К. Тутаришева // Вестн. Майкоп. гос. технол. ун-та. – 2014. – № 3. – С. 38–43.
8. *Тиханова, О. В.* Эллипсис в неполных предложениях / О. В. Тиханова // Гуманитар., соц.-экон. и обществ. науки. – 2015. – № 8. – С. 296–299.
9. *Усманова, М. Э.* Эллиптические предложения в таджикском и английском языках : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 / М. Э. Усманова. – Душанбе, 2012. – 165 л.
10. *Abeillé, A.* Quelques contraintes sur les coordinations elliptiques en français / A. Abeillé, F. Mouret // Rev. de Sémantique et Pragmatique. – 2010. – № 27. – P. 177–207. (Abeille, A. Некоторые ограничения на эллиптическую координацию на французском языке / A. Abeillé, F. Mouret // Rev. семантики и прагматики. – 2010. – № 27. – P. 177–207.
11. *Gribanova, V.* Verb-stranding verb phrase ellipsis and the structure of the Russian verbal complex / V. Gribanova // Natural Lang. a. Ling. Theory. – 2013. – Vol. 31, № 1. – P. 91–136.
12. *Lehman, H. M.* Zero subject relative constructions in American and British English / H. M. Lehman // New frontiers of corpus research / ed. P. Peters. – Amsterdam, 2002. – P. 163–177.
13. *Kearns, K.* Epistemic verbs and zero complementizer / K. Kearns // English Language a. Linguistics. – 2007. – Vol. 11, № 3. – P. 475–505.
14. *Ширяев, Е. Н.* Основы системного описания незамещенных синтаксических позиций / Е. Н. Ширяев // Системный анализ значимых единиц русского языка: синтаксические структуры : межвуз. сб. / Краснояр. ун-т ; редкол.: В. А. Белашапова (науч. ред.) [и др.]. – Красноярск, 1984. – С. 11–21.
15. *Огнева, Н. В.* Неполные предложения как элемент структуры межабзацных связей / Н. В. Огнева // Текстобразующие потенции языковых единиц и категорий : межвуз. сб. науч. тр. / Барнаул. гос. пед. ин-т ; редкол.: Э. Е. Курлянд (отв. ред.), Л. А. Козлова, М. Е. Обнорская. – Барнаул, 1990. – С. 98–108.
16. *Маслова, А. Ю.* Неполные предложения с эллипсисом сказуемого и односоставные именные предложения как функциональные аналоги императива / А. Ю. Маслова // Проблемы современного синтаксиса: теория и практика : межвуз. сб. науч. тр. / Междунар. акад. наук пед. образования ; редкол.: С. М. Колесникова (отв. ред.) [и др.]. – М., 2002. – С. 80–82.
17. *Каргина, И. М.* Информационная лакуна как фактор формирования синтаксической неполноты / И. М. Каргина // Вестн. Пятигор. гос. ун-та. – 2012. – № 1. – С. 21–23.
4. *Harma, J.* Sur l'omission du verbe et sa recuperabilité en français / J. Harma // Actes du 9e Congrès des romanistes scandinaves, Helsinki, 13–17 aout 1984. – Helsinki, 1986. – P. 135–146.
5. *Herold, J.* Die unvollständigen Sätze im System der russischen Sprache der Gegenwart : Dissertation / J. Herold. – Greifswald, 1985. – 178 Bl.
6. *McShane, M. J.* Verbal ellipsis in Russian, Polish and Czech / M. J. McShane // The Slavic a. East Europ. J. – 2000. – Vol. 4, № 2. – P. 195–233.
7. *Tutarisheva, M. K.* Sushchnost', rol' i funkcii ellipsisa v yazyke (na materiale raznostrukturnyh yazykov) / M. K. Tutarisheva, M. K. Tutarisheva // Vestn. Majkop. gos. tekhnol. un-ta. – 2014. – № 3. – S. 38–43.
8. *Tihanova, O. V.* Ellipsis v nepolnyh predlozheniyah / O. V. Tihanova // Gumanitar., soc.-ekon. i obshchestv. nauki. – 2015. – № 8. – S. 296–299.
9. *Usmanova, M. E.* Ellipticheskie predlozheniya v tadzhikskom i anglijskom yazykah : dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.20 / M. E. Usmanova. – Dushanbe, 2012. – 165 l.
10. *Abeillé, A.* Quelques contraintes sur les coordinations elliptiques en français / A. Abeillé, F. Mouret // Rev. de Sémantique et Pragmatique. – 2010. – № 27. – R. 177–207. (Abeille, A. Nekotorye ogranicheniya na ellipticheskuyu koordinaciyu na francuzskom yazyke / A. Abeillé, F. Mouret // Rev. semantiki i pragmatiki. – 2010. – № 27. – R. 177–207.
11. *Gribanova, V.* Verb-stranding verb phrase ellipsis and the structure of the Russian verbal complex / V. Gribanova // Natural Lang. a. Ling. Theory. – 2013. – Vol. 31, № 1. – P. 91–136.
12. *Lehman, H. M.* Zero subject relative constructions in American and British English / H. M. Lehman // New frontiers of corpus research / ed. P. Peters. – Amsterdam, 2002. – P. 163–177.
13. *Kearns, K.* Epistemic verbs and zero complementizer / K. Kearns // English Language a. Linguistics. – 2007. – Vol. 11, № 3. – P. 475–505.
14. *Shiryayev, E. N.* Osnovy sistemnogo opisaniya nezameshchennyh sintaksicheskikh pozicij / E. N. Shiryayev // Sistemnyj analiz znachimyh edinic russkogo yazyka: sintaksicheskie struktury : mezhvuz. sb. / Krasnoyar. un-t ; redkol.: V. A. Beloshapkova (nauch. red.) [i dr.]. – Krasnoyarsk, 1984. – S. 11–21.
15. *Ogneva, N. V.* Nepolnye predlozheniya kak element struktury mezhabzatsnyh svyazey / N. V. Ogneva // Tekstobrazuyushchie potentsii yazykovykh edinic i kategorij : mezhvuz. sb. nauch. tr. / Barnaul. gos. ped. in-t ; redkol.: E. E. Kurlyand (otv. red.), L. A. Kozlova, M. E. Obnorskaya. – Barnaul, 1990. – S. 98–108.
16. *Maslova, A. Yu.* Nepolnye predlozheniya s ellipsisom skazuemogo i odnosostavnye imennye predlozheniya kak funktsional'nye analogi imperativa / A. Yu. Maslova // Problemy sovremennogo sintaksisa: teoriya i praktika : mezhvuz. sb. nauch. tr. / Mezhdunar. akad. nauk ped. obrazovaniya ; redkol.: S. M. Kolesnikova (otv. red.) [i dr.]. – M., 2002. – S. 80–82.
17. *Kargina, I. M.* Informacionnaya lakuna kak faktor formirovaniya sintaksicheskoy nepolnoty / I. M. Kargina // Vestn. Pyatigor. gos. un-ta. – 2012. – № 1. – S. 21–23.